רש"י הנודר מן הירק פרק שביעי נדרים ר"ן נו.

מתני' מופר בעלייה. שאין עלייה בכלל בית: **הנודר מן עלייה כו'.** דברי הכל אין בית בכלל עלייה: **גמ' ר"מ היא.** דאמר עלייה לאו בכלל בית היא: **דאי וכו'**(א). בבית ארץ משמע דמחובר בארעא הוי בית: עלייה דלא מיחבר בארעא לא הוי בכלל בית ארץ ולהכי בעי קרא לרבויי דהואיל דסמיכא לארקירות הבית משמעה: **דאומר לחבירו בית שבביתי אני מוכר לך מראהו עלייה.** משום דאמר בית בביתי משמע עלייה בתוך ביתי: **טעמא דאמר בית בביתי הא אם אמר בית סתם אין יכול להראות לו עלייה.** דאין עלייה בכלל בית: **לימא ר"מ היא.** דאמר אין [עלייה] בכלל [בית]: **אפי' תימא רבנן.** לא תימא עלייה ממש. (ב) מאי עלייה דקתני: **מעולה שבבתי.** הבית המשובח שבבתי צריך ליתן לו היכא דקאמר בית בביתי. אבל אי הוה אמר בית סתם היה יכול להראות לו עלייה ממש דעלייה בכלל בית: **מתני' מופר בדרגש.** דאין דרגש בכלל מיטה: **דרגש בכלל מיטה.** ואסור. אבל הנודר מן הדרגש דברי הכל אין המיטה בכלל דרגש: **גמ' ערסא דגדא.** מיטה שעורכין אותה למזל ואין שום אדם יושן עליה: **כשהן מכרין אותו.** (ג)לכ"ג כשהוא אבל (ג): **כל העם כו' יפיב עליה.** בתמיה מבלגן דדרגש לאו ערסא דגדא הוא: **אגן יהבינן ליה.** משום דכתיב(ד) ויין למרי נפש. ה"נ אף על גב דטולה שמא לא יתיב עליה השתא יתיב: **לא היה כושאו.** ממש הכרעים מלמעלה: **אלא זוקפו.** שמעמידו על שני כרעיו ודיו: **ואי אמרת ערסא דגדא.** דמיטה משובה היא כ"כ אמאי אין צריך לכפותה: **והפניא וכו'.** חז נמי הואיל ומיטה משובה היא צריך לכפותה אלא שמע מינה דרגש לאו ערסא דגדא הוא:

המיוחדת

מתני' הנודר מן הבית מותר בעלייה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [א]עלייה בכלל הבית [ב]הנודר מן עלייה מותר בבית: **גמ'** מאן תנא [ג]בבית [ד]לרבות את [א] היציע בבית לרבות את העלייה אמר רב חסדא רבי מאיר היא דאי רבנן האמרי רבנן עלייה בכלל הבית למה לי קרא בבית לריבויא אביי אמר אפי' תימא רבנן בעיא קרא דסלקא דעתך אמינא [ה]בבית ארץ אחזתכם כתיב דמחבר בארעא שמיה בית עלייה הא לא מחבר בארעא כמאן אזלא הא [ו]דאמר רב הונא בר חייא משמיה דעולא [ז]בית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה טעמא דא"ל בית שבביתי אני מוכר לך אבל בית סתם אינו מראהו עלייה לימא רבי מאיר היא אפילו תימא רבנן מאי עלייה [ח]מעולה [ט]שבבתים: **מתני'** הנודר מן המטה מותר בדרגש דברי רבי מאיר וחכ"א [י]דרגש בכלל מטה הנודר מן הדרגש מותר במטה: **גמ'** מאי דרגש אמר עולא ערסא דגדא אמרו ליה רבנן לעולא הא [כ]דתנן [ל]כשהן מברין אותו כל העם מסובין על הארץ והוא מיסב על הדרגש כולה שתא לא יתיב עלה ההוא יומא יתיב עלה מתקיף לה רבינא מידי דהוה אבשר ויין דכולה שתא אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל ההוא יומא אגן יהבינן ליה אלא הא קשיא דתניא דרגש לא היה כופהו אלא זוקפו ואי אמרת ערסא דגדא הוא והתניא [מ]הכופה את מטתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך הבית הוא כופה הא לא קשיא מידי

מתני' מן הבית מופר בעלייה. דלרבי מאיר עלייה ליתא בכלל בית. ורבנן פליגי עליה דסבירא להו דעלייה בכלל בית מיהו מודו דהנודר מן העלייה מותר בבית: **דרגש.** מפרש בגמ': **מופר ליכנס לתוכה.** מוך אלפים אמה הסמוכים לעיר: **לעיבורה.** מוך שבעים אמה ושיריים סמוך לעיר: **מן הפגף ולפנים.** מסתיימת הדלת ולפנים אבל מה שעומד לחוץ כשהדלת טועלת מותר כו: **גמ' בבית.** דכתיב בנגעי בתים דהיינו בבית ארץ אחוזתכם. לרבות את היציע כך היא הגירסא בנסחאות. ואמרו בתוספות דלא גרסי' ליה דהא בת"כ(ה) תניא איפכא בקירות הבית ולא בקירות היציע. ולפיכך כתב הרב ר' משה בר שמואל ז"ל דלא גרסינן הכא יציע אלא לבוע כלומר בית לבוע במיני לבעונים ואנעורין לרבוי דקד"א מלף מנגעי בגדים שהלבועים אינן מטמאין בבגדים(ו) דכתיב לבר ופשתים(ז) מה פשתים שלא נשתנו אף לבר שלא נשתנה קמ"ל רבויא: **בבית ארץ בפיב.** כלומר בית המחובר לארץ: **מראהו עלייה.** אם רצה מוכר אומר לו לנוקה עלייה מכרתי לך אע"ג דגריעא ליד לוקח על התחתונה: **לימא ר"מ היא ולא רבנן.** דלרבנן אע"ג דלא אמר בית בביתי אלא בית אני מוכר לך מראהו עלייה דהא לדידהו עלייה בכלל בית: **מאי עלייה מעולה שבבתים.** וה"ק מראהו עלייה ע"כ של מוכר דיון דאמר ליה בית בביתי צריך לבריר לו המעולה ודוקא דאמר בית בביתי הא אמר בית סתם לא אלא מראהו גרוע. והך מסקנא דהכא מחלפא אמסקנא דפ"ב דמנחות (דף קח:) דאמר התם שור בשורי הקדש הגדול הקדש חור בחורי קאמר ואקשינן עליה מהא דאמר רב הונא בר חייא משמי' דעולא בית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה מאי לאו עלייה ממש ופרקי' לא מאי עלייה מעולה שבבתים מיתיבי בית בביתי אני מוכר לך נפל מראהו נפול עבד בעבדי אני מוכר לך מת מראהו מת ואם איתא ליחזי הי נפל והי מת אמר ליה לוקח קאמרת שאני לוקח דיד בעל השטר על התחתונה השתא דאתית להכי עלייה נמי דגריעא יד בעל השטר על התחתונה ולפוס הך מסקנא דאמרי' דעלייה ממש קאמר דגריעא משמע דליכא לאוקמה לדרב הונא כרבנן דאם כן למה לי בביתי דקאמר אפי' בית נמי עלייה בכלל בית הוא ואי הכי אפסר דקיימא לן כר' מאיר. מיהו כתב הרמב"ן ז"ל דאפי' למסקנא דהתם הא דרב הונא כרבנן אתיא דאיכא למימר דהאי דנקט בית בביתי ולא נקט בית סתם לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בית סתם דמראהו עלייה דגריעא הילכך כיון דלפוס מסקנא דהתם איכא למימר דמיימריה דרב הונא כרבנן אתיא ונקיטינן כוותייהו דעלייה בכלל בית. וכן פסק הרמב"ם ז"ל [פ"ט מהלכות נדרים הלכה ט"ו]: **ערסא דגדא.** מהגון היו להציע מטה למזל הבית. גדא מזל ודומה לו בסוף פרק במה אשה יוצאה (שבת דף סז.) גד גדי וסנוק לא: **כשהן מכרין אותו.** לכהן גדול [ל"ל מלך] שאירע לו אבל. ומתני' היא בפרק כהן גדול: **כולה שתא לא יתיב עלה.** עד עכשיו לא ישב על אותו מטה שהרי מונחת היא לשר הבית והשתא דאבל הוא יתיב עלה מהיכא מיפוק לן: **נוטל קרביעיו.** מתיר העלייה ולכך אינעורין לרבות לצוע לפי שמלינו בנגעים בבגד אמר לו בבגד פשתים מה פשתן בבריותו אף אמר בבריותו והוציא את הלבוע לפי שהוקשו נגעי בתים ונגעי בגדים והיימיר סבור למעבד מיתל לבוע אינעורין דרבוי ושמא ה"נ גרסינן בבית לרבות הלבוע. הא דאמר רב הונא פרק בתרא דמנחות (דף קח:) בית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה ואמר עלייה זו מכרתי לך בטעמא דא"ל בית בביתי ולא בית סתם דמשמע בית משום אבל אם אמר בית סתם בית מכר לו וקשה דלשם קאמר דעלייה דגריעא קאמר ויד בעל השטר על התחתונה ג"כ מאי אירע בית בביתי אפילו בית סתמא נמי כיון דהטעם אגלי ביד בעל השטר על התחתונה וא"ל דלשם נמי צריך לפרושי כיון דיד בעל השטר על התחתונה כבית סתם דמי ומראהו עלייה דגריע והכי נקט דלקי לי אמר בית בביתי מראהו גרוע וא"כ בשמעתא ניחא דנמי] מראהו עלייה דגריעא אתיא כרבנן והיינו בית סתם מראהו עלייה דעלייה בכלל בית ומקיע בית בביתי לרבותא דאפי' הכי מראהו גרוע והכא לא אם כן אתרן דמסקנא דהתם ופירכ"ד דהתם וה"ה נמי דלמסקנא שפיר. הר"ם:

מוסרות הש"ם

ה) מנחות קח:, ב) [ברכות י:], ג) [י"מ שמנסים], ד) סנהדרין כ. מ"ק כו., ה) שם ופסח הענית ל:, ו) [נ"ל מלבל], ז) [מנלי לא], ח) [מלורע פרשה ו], ט) [נגעים פי"ל מ"ג], י) [ויקרא יג], כ) הן תיכת בספרים שיך אחר תיכת נקיר שמיה ע"ם קיח: וכמלן נ"ל שבת סז.

תורה אור השלם

ו. כי תבאו אל ארץ כנען אשר אני נתן לכם לאחזה ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם:
ויקרא יד לד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ר' מאיר וכו' דאי וכו' הס"ד ואח"כ מ"ה בבית ארץ וכו' הוי בית עלייה דלא הד"ל: (ב) ד"ה אפילו תימא וכו' ממש אלא מאי עלייה דקתני מעולה הד"ל: (ג) ד"ה כשהן וכו' אבל כל העם וכו' הס"ד:

הגהות הגר"א

[א] גמ' היציע. ע"ל בלבוע (ועי' ר"ן):

פירוש הרא"ש

מתני' הנודר מן הבית. שלא יכנס לבית: מותר ליכנס לעלייה. דלאו בכלל בית הוא: וחכמים אומרים עלייה בכלל בית. נראה דחכמים מודים בחדר ויציע דלא הוי בכלל בית דהתוכר את הבית לא מכר את החדר ואת היציע [ב"מ קא.] אלמא בלשון בני אדם לא הוי בכלל בית: גמ' נגעים מיתניא: ר"מ היא. ולחכי אינעורין קרא לרבויי דבלשון בני אדם לא הוי בכלל בית: לימא ר"מ היא. דמשמע משום שאמר בית בביתי דמשמע בית בל דהו אבל אם אמר בית סתם אינו יכול ליתן לו עלייה והיינו כ"מ דאמר עלייה ליתא בכלל בית דאי רבנן אפילו אמר לו בית סתם נמי: **מאי עלייה מעולה שבבתים.** ולאי אם ל"ל בית סתם מראהו עלייה אבל השתא דאמר ליה בית בביתי האי ליתא בבית אפילו בית סתם נמי כיון דהטעם אגלי ביד בעל השטר על התחתונה וא"ל דלשם נמי צריך לפרושי כיון דיד בעל השטר על התחתונה כבית סתם דמי ומראהו עלייה דגריע והכי נקט דלקי לי אמר בית בביתי מראהו גרוע וא"כ בשמעתא ניחא דנמי] מראהו עלייה דגריעא אתיא כרבנן והיינו בית סתם מראהו עלייה דעלייה בכלל בית ומקיע בית בביתי לרבותא דאפי' הכי מראהו גרוע והכא לא אם כן אתרן דמסקנא דהתם ופירכ"ד דהתם וה"ה נמי דלמסקנא שפיר. הר"ם:

עין משפט גר מצוה

יג א ב מיי' פ"ט מהלי' נדרים הלי' טו טוש"ע י"ד סימן ריד סעיף כח:
יד ד מיי' פ"ד מהלי' טומאת צרעת הלי' יג:
טו ה מיי' פ"ט מהלי' נדרים הלכה טו:
טז ו מיי' פ"ז מהלי' אבל הלי' ח ופ"ב מהלי' מלכים הלכה ד:
יז ז מיי' פ"ט מהלי' אבל הלי' יח סמג עשין דרכנו ב טוש"ע י"ד סימן שפז סעי' ח:

מוסף רש"י

לימא ר' מאיר היא. דאי רבנן למה לי למימר, פשיטא, אלא לר' מאיר אצטריך דאע"ג דאמר שאין עליה בכלל בית, היכא דאמר בית בביתי אפילו עליה משמע ומראהו עליה, דיד בעל השטר על התחתונה, ניחא דאליבא דר' מאיר נקט לתנאי (ראה"ה בשמה). אפילו תימא רבנן. ואצטריך דאמר עליה בבית התעולה, בבית בביתי משמע המיוחד והחשוב שבמקום, ומיירי שהקנה לו בכסף או בשטר מה הלשון (שם). ערסא דגדא. נהגין היו לעריך מטה ושלמן בבית ולא היו משמשמשין בהן כלל אלא למזל הבית מיוחדת משום ריחות. גדא, מזל, ודומה לו (שבת סז:) גד גדי וסנוק לא (פרהדרין כ. א). כולה שתא לא יתיב עלה. עד הנה לא ישב על אותה מיטה שהרי מונחת היא לנו הבית, ההוא יומא יתיב עלה. והשתא דאבל הוא נצרך לאותביה עלה, מהיכא מיפוק לן (שם).

תוספות

הנודר מן הבית מותר בעלייה. דעלייה אינה בכלל בית: בבית לרבות היציע בבית לרבות העליה. הקי' ה"ר יצחק הא דרשינן בקירות הבית ולא בקיר היציע ואמר הר"ם דהכי גרסי' איתא בת"כ ובגרסינן לה הכי בנגע נראה לי ולא לאורי מכאן אמרו בית אבל אין פומבין לו מלבוע לרבות נגעו בבית להבית אלא הלבוע בבית להבית

מוריד בדרגש. מפרש בגמרא ערסא דגדא ואינו בכלל מיטה סתם: **ערסא דגדא.** מיטה העשויה לכבוד ולמזל ואין יושבין עליה: **אגן יהבינן.** מי שמברין אותו: **ואי אמרת ערסא דגדא אבאר לא היה כושאו.** דבשלמא אי ערסא דגדא ניחא דלא כמי כפייה דדרגש הטור תלי בטלאות ודיו שיקקוף ויקבריו למעלה מאלכסונתיו ולא יוכלו ליפב עליו: **כל מטות שיש לו בבית.** מפני כבודו:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com